

Poznań, 15 sierpnia 2023 r.

Dr hab. Krzysztof Urbaniak, prof. UAM

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

RECENZJA

osiągnięć naukowych doktor Małgorzaty Augustyniak, w tym monografii naukowej pt. Solidaryzm i idea solidarności we francuskiej myśli polityczno-prawnej przełomu XIX i XX wieku, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2021, ss. 382, jak również jej aktywności naukowej, przygotowana w postępowaniu habilitacyjnym uruchomionym w następstwie złożenia wniosku z dnia 14 czerwca 2022 r. o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne

Wykonując uchwałę nr 25/2023 Rady Naukowej Uniwersytetu Opolskiego z dnia 16 lutego 2023 r. powołującą mnie w charakterze recenzenta w skład komisji habilitacyjnej w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie - nauki prawne, przedkładam ocenę osiągnięć naukowych Habilitantki oraz jej aktywności naukowej.

I. Przedmiot oceny

Pani doktor Małgorzata Augustyniak złożyła wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie

nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne w dniu 14 czerwca 2022 r. Do postępowania tego mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023, poz. 742, t.j.). Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 1 oraz pkt 2 lit. a) ww. ustawy stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która posiada stopień doktora oraz posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej 1 monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii w ostatecznej formie było ujęte w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a). Ponadto, na podstawie art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy, Habilitantka powinna wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Z autoreferatu wynika, że osiągnięciem naukowym stanowiącym znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, uzasadniającym ubieganie się przez Habilitantkę o stopień doktora habilitowanego, jest monografia pt. *Solidaryzm i idea solidarności we francuskiej myśli polityczno-prawnej przełomu XIX i XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2021, (ISBN 978-83-8100-270-7), ss. 382. Książka ta została opublikowana przez wydawnictwo znajdujące się w wykazie sporządzonym zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 267 ust. 2 pkt 2 lit. a). Kandydatka spełnia tym samym warunek ustawowy określony w art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a). Ocenie będzie poddane, czy wskazane osiągnięcie naukowe stanowi „znaczny wkład” w rozwój dyscypliny – nauki prawne.

II. Sylwetka habilitantki

Pani dr Małgorzata Augustyniak jest absolwentką studiów magisterskich na kierunku Politologia i Nauki Społeczne na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie, gdzie w 1995 roku uzyskała tytuł magistra. W roku 2004 na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, na podstawie rozprawy doktorskiej „Filozofia państwa kooperatywnego Edwarda Abramowskiego”, napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Sylwestrzaka.

Z przedstawionej dokumentacji wynika, że Kandydatka nie ubiegała się uprzednio o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Habilitantka bezpośrednio po ukończeniu studiów została zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Prawa i Samorządu Terytorialnego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie. Od 1999 r. pracowała jako asystent, a od 2004r. jako adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Następnie w latach 2007-2016 była zatrudniona w Katedrze Teorii i Filozofii Państwa i Prawa, a w latach 2016-2019 w Katedrze Powszechnej Historii Prawa, Prawa Rzymskiego i Komparatystyki Prawniczej. Od 2019 r. do chwili obecnej pracuje w Katedrze Prawa Konstytucyjnego i Nauki o Państwie na Wydziale Prawa i Administracji UMW w Olsztynie.

III. Ocena osiągnięcia naukowego, o którym stanowi art. 219 ust 1 pkt 2 ustawy

Osiągnięciem naukowym wskazanym przez Habilitantkę jako podlegające ocenie, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt 2 ustawy jest monografia pt. *Solidaryzm i idea solidarności we francuskiej myśli polityczno-prawnej przełomu*

XIX i XX wieku, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2021, ss. 382.

Podkreślić należy trafność wyboru tematu w obszarze nauk prawnych, w szczególności w zakresie myśli polityczno-prawnej. Praca wypełnia niewątpliwą lukę w polskiej nauce z zakresu doktryn politycznych i prawnych. Brak jest bowiem w niej kompleksowego opracowania dotyczącego solidaryzmu we francuskiej myśli polityczno-prawnej przełomu XIX i XX w. Monografia wpisuje się także w szerszą dyskusję dotyczącą roli solidaryzmu i samej idei solidarności w kształtowaniu się polityki społecznej i gospodarczej w państwach współczesnych. Praca jest efektem badań w zakresie doktryn politycznych i prawnych prowadzonych przez Habilitantkę w zasadzie od początku kariery naukowej.

Monografia ma na celu dokonanie analizy istoty i przejawów solidarności z perspektywy historii doktryn polityczno-prawnych, ze szczególnym uwzględnieniem myśli francuskiej okresu drugiej połowy XIX i pierwszej połowy XX w. Podjęte problemy badawcze dotyczą takich zagadnień jak: główne płaszczyzny rozważań nad solidarnością oraz analiza podobieństw i różnic między ujęciami tej idei, próba ustalenia konstytutywnych cech solidarności, określenie wpływu idei solidarności i bazującego na niej nurtu solidaryzmu na konkretne rozwiązania ustrojowo-prawne oraz określenie znaczenia solidaryzmu w odniesieniu do prawa. W wyniku przeprowadzonych badań i analiz dotyczących idei solidarności i solidaryzmu Habilitantka ustaliła, że solidaryzm wniósł do rozważań o prawie kategorię solidarności, traktowaną jako wartość podlegającą normatywnej ochronie, a także jako podstawę realizacji obowiązków jednostki względem społeczeństwa. Staje się ona także wy wpływającą z realiów społecznych obiektywną zasadą prawa, wyznaczającą cele działalności legislacyjnej państwa. Habilitantka słusznie stoi na stanowisku, że solidaryzm ma cechy myśli kompromisowej. W konfrontacji z podejściem liberalnym i socjalistycznym, może

być postrzegany jako tzw. „trzecia droga”. Kandydatka uważa, że cechą solidaryzmu jest odrzucanie skrajności. W ocenie Habilitantki solidaryzm wyznaczać miał pośrednią drogę między skrajnościami liberalnego leseferyzmu i etatystycznego socjalizmu. Opierać się miał na ideałach współpracy, przeciwdziałać niesprawiedliwości społecznej, z zachowaniem podstaw społeczeństwa kapitalistycznego. Zakotwiczony w braterstwie, francuski solidaryzm, przeniósł ze sfery prywatnej na grunt publiczny i co za tym idzie polityczny - ideały solidarności. Habilitantka słusznie podkreśla wpływ idei solidarności na praktykę ustrojową III Republiki. To ona wyznaczyła kierunki polityki socjalnej Francji tego okresu, co przełożyło się na ustawodawstwo dotyczące prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, emerytur pracowniczych, edukacji czy dostępu do świadczeń medycznych.

Monografia składa się z trzech rozdziałów. Układ treści ma charakter problemowy, z zachowaniem porządku chronologicznego oraz odniesieniami doktrynalnymi, historycznymi i ustrojowymi. Rozdział pierwszy ma charakter teoretyczno-wprowadzający. Jego zadaniem jest wyjaśnienie podstawowej terminologii zastosowanej w pracy. Przedstawiono w nim doktrynalną tradycję solidarności, wielowymiarowość tej idei oraz jej zakorzenienie w dyskursie politycznym i socjologicznym. Kolejne dwa rozdziały poświęcono różnym koncepcjom, uznanym przez Habilitantkę za zasadnicze z punktu widzenia kształtowania się solidaryzmu jako odrębnego nurtu w myśli polityczno-prawnej. Rozdział drugi dr M. Augustyniak poświęciła omówieniu koncepcji, które uważa za najważniejsze i wyjściowe z punktu widzenia kształtowania się solidaryzmu jako wyodrębnionego nurtu myśli polityczno-prawnej. Słusznie szczególną rolę w tym zakresie przypisuje Habilitantka Charles'owi Gide - nestorowi francuskiego kooperatyizmu oraz Leonowi Bourgois, któremu udało się uczynić z solidarności oficjalną doktrynę III

Republiki Francuskiej. Analiza poglądów obu autorów oraz idącej za nimi praktyki ustrojowej, pozwoliła sformułować Kandydatce opinię, że Francja w końcowym okresie XIX w. stała się kolebką nowożytnego ujęcia solidarności. To właśnie w tym państwie stała się ona jednym z najważniejszych wyznaczników kierunków zmian życia społecznego, politycznego i gospodarczego. W rozdziale trzecim Habilitantka przedstawia myśl polityczno-prawną Leona Duguita, który solidarność sytuuje jako fundamentalną normę, wyznaczającą kierunek działania całego, kompleksowo rozumianego systemu prawnego i uczynił z niej centralne zagadnienie w swojej teorii prawa. Kandydatka omawia tę ideę w kontekście francuskiej jurysprudencki XIX oraz I poł. XX w. W analizach odnosi się także do myśli europejskiej. Monografię wieńczy zakończenie, które stanowi podsumowanie przeprowadzonych analiz i badań. Znajdujemy w nim odpowiedzi na postawione pytania badawcze oraz odniesienie się do problemów badawczych będących przedmiotem rozważań w monografii.

Jeśli chodzi o warstwę metodologiczną, Habilitantka przy pisaniu monografii korzystała przede wszystkim z metody historyczno-prawnej. Metoda ta, pozwoliła na zrekonstruowanie myśli polityczno-prawnej z prac pochodzących głównie z okresu od II poł. XIX i do I poł. XX w. W tym kontekście zasadniczą rolę odegrała tu analiza tekstów źródłowych oraz opracowań z tego okresu. Pomocniczo Habilitantka odwoływała się także do metody dogmatycznoprawnej, w zakresie egzegezy obowiązujących podówczas aktów prawnych oraz metody komparatystycznej, w zakresie porównywania stanowisk, rozwiązań normatywnych i podejść teoretycznoprawnych wypracowanych w różnych państwach.

Analiza przedstawionej monografii pozwala jednoznacznie stwierdzić, że stanowi ona znaczny wkład w rozwój dyscypliny – nauki prawne. Ocena

przedstawionej pracy jest pozytywna. Uważam, że analiza autorstwa dr M. Augustyniak ma charakter kompleksowy, a wywód, wnioski i użyta argumentacja są spójne, klarowne i logiczne, zaś sama praca ma niewątpliwie wkład w rozwój badań naukowych nad myślą polityczną i prawną przełomu XIX i XX w. Wypełnia ona także lukę w polskiej literaturze przedmiotu. Monografia Habilitantki ma nie tylko walor poznawczy, pozwalający spojrzeć na problematykę solidaryzmu z różnych perspektyw, ale także walor praktyczny, mogący mieć wpływ na kształtowanie się dyskusji nad analizowanym pojęciem w czasach współczesnych, także na gruncie polskiej myśli polityczno-prawnej. Na szczególne podkreślenie zasługuje umiejętne przedstawienie problematyki solidaryzmu na tle sporów intelektualnych toczonych we Francji przełomu wieków, ogniskujących się wokół ograniczenia lub rozwoju roli państwa i jego zadań.

IV. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Poza ocenioną monografią do osiągnięć naukowych Habilitantki należą inne publikacje, które obejmują łącznie 59 prac, z czego 55 opublikowano po uzyskaniu stopnia doktora. Wśród nich znajdują się:

- 1 monografia – M. Augustyniak, P. Polaczuk, *Typy idealne panowania. Założenia epistemologiczne i metodologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2010, ss. 236,
- współredakcja monografii – *Prawne i etyczne problemy współczesnej medycyny*, red. M. Augustyniak, A. Bauknecht, P. Polaczuk, epubli GmbH, Berlin, Olsztyn 2016, ss. 253,
- 31 rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym 8 opublikowanych w wydawnictwach zagranicznych. Jeden z rozdziałów opublikowano w wysoce

prestżowej i cieszącej się dużym uznaniem monografii naukowej z zakresu prawa konstytucyjnego (3 wydania): M. Augustyniak, *Pojęcie i istota oraz geneza wolności i praw człowieka*, [w:] *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, red. M. Chmaj, Wolter Kluwer, Warszawa 2006, s. 13-31, (kolejne wydania: 2008, 2016). Habilitantka jest także autorką rozdziału w toruńskim podręczniku prawa konstytucyjnego: M. Augustyniak, *Instytucje demokracji bezpośredniej w Polsce*, [w:] *Polskie prawo konstytucyjne w obliczu wyzwań współczesności*, red. Z. Witkowski, D. Lis-Staranowicz, M. Serowaniec, Toruń 2021, s. 163-190. Na uwagę zasługuje także bardzo dobry i jakże aktualny - napisany wspólnie z J. Juchniewicz - tekst dotyczący uczciwości polityków – M. Augustyniak, J. Juchniewicz, *Uczciwość polityka – obowiązek wobec siebie czy wyborców*, [w:] *Moralność i władza jako kategorie myśli politycznej*, red. J. Justyński, A. Madej, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 15-28.

Spośród 31 rozdziałów, 9 opublikowano w języku angielskim.

- 19 artykułów naukowych w recenzowanych czasopismach naukowych. Spośród 19 artykułów 4 są napisane w języku angielskim. Sześć tekstów zostało napisanych we współautorstwie. Część artykułów ukazała się w wysoko cenionych czasopismach naukowych np.: *Przegląd Prawa Konstytucyjnego* (3 artykuły) oraz *Journal of Modern Science* (4 artykuły).

Statystycznie rzecz ujmując, Habilitantka jest autorką 55 publikacji naukowych, wydanych po uzyskaniu stopnia doktora. Czternaście z tych prac powstało we współautorstwie, 31 to rozdziały w monografiach, a 19 artykuły w recenzowanych czasopismach naukowych. Na całość składają się jeszcze 1 redakcja pracy zbiorowej, 1 sprawozdanie i 1 wstęp do numeru tematycznego czasopisma. Trzynaście spośród wszystkich publikacji, ogłoszono w języku angielskim.

Wskazane przez Habilitantkę do oceny publikacje wpisują się w trzy wiodące obszary badawcze: doktryny polityczne i prawne, prawo konstytucyjne oraz teoria prawa. W dorobku kandydatki odnaleźć można także publikacje o charakterze interdyscyplinarnym, dotyczące zawodów prawniczych, mediacji, administracji publicznej czy zrównoważonego rozwoju.

Podsumowując tę część osiągnięć naukowych Habilitantki, należy dojść do wniosku, że dorobek ten ma charakter znaczący i wystarczający, zarówno w sensie ilościowym (liczba publikacji), jak i jakościowym (jakość, atrakcyjność poznawcza, konkluzywność). Zwrócić jednak trzeba uwagę na to, że elementem badań jest także krytyka naukowa. Brak jest w dorobku Habilitantki choćby jednej recenzji naukowej.

V. Ocena istotnej aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej, w szczególności zagranicznej

Zgodnie z art. 219 ust. 1 pkt 3 ustawy habilitant powinien wykazywać się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Pani dr Małgorzata Augustyniak brała udział (z referatem) w 15 zagranicznych konferencjach naukowych (Hiszpania, Republika Czech, Słowacja, Ukraina, Węgry, Włochy) oraz w 18 konferencjach krajowych (z czego 6 organizowanych poza macierzystą uczelnią Kandydatki). Odbyła dwa staże naukowe: na Pontificia Universita Gregoriana w Rzymie w 2019 r. oraz na Ternopil National Economic University w Tarnopolu. Podkreślić należy także udział Habilitantki w programie Erasmus, w latach 2012-2019 prowadziła wykłady na sześciu uniwersytetach w Hiszpanii, Portugalii, Republice Czech oraz Słowacji.

Habilitantka wykazuje się aktywnością w pracach zespołów badawczych, realizujących różnorodne projekty badawcze, zarówno w kraju, jak i zagranicą. Brała udział w międzynarodowej grupie badawczej powstałej przy Wydziale Prawa Palacky University w Ołomuńcu, składającej się z naukowców z Republiki Czech, Słowacji, Ukrainy i Polski, prowadząc komparatystyczne badania dotyczące prawa kanonicznego oraz relacji między państwem i kościołem. Obok tego uczestniczyła w dwóch projektach badawczych realizowanych poza macierzystą uczelnią: w Ministerstwie Sprawiedliwości (System kształcenia prawników we Francji) oraz w Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Ryzyko decyzyjne a sędziowski aktywizm interpretacyjny).

Kandydatka jest także aktywnym członkiem Polskiego Towarzystwa Prawa Konstytucyjnego.

Udział Habilitantki w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, uczestnictwo w projektach naukowych, odbyte zagraniczne staże naukowe oraz liczne publikacje naukowe ogłaszane w renomowanych czasopismach oraz pracach zbiorowych zarówno w Polsce jak i zagranicą, świadczą o tym, że Kandydatka spełnia wymogi aktywności naukowej poza macierzystym uniwersytetem, a Jej działalność zaowocowała nawiązaniem międzynarodowych kontaktów oraz rozpoznawalnością w środowisku naukowym w swojej dziedzinie naukowej.

VI. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzujących naukę

Z przedłożonej dokumentacji wynika, że w ramach działalności dydaktycznej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego Habilitantka prowadziła lub prowadzi na kierunkach Prawo,

Administracja oraz Bezpieczeństwo wewnętrzne zajęcia w formie ćwiczeń i wykładów z następujących przedmiotów: Historia doktryn polityczno-prawnych, Powszechna historia państwa i prawa, Historia myśli ustrojowo-administracyjnej i socjologiczno-ekonomicznej, Historia administracji, Współczesne kultury prawne, Prawo porównawcze publiczne, Ustroje samorządów w wybranych państwach UE, Samorząd terytorialny w Polsce i na świecie, Etyka dla prawników, Etyka urzędnicza, Mediacje sądowe i przedsądowe, Techniki negocjacji i mediacji w administracji, Techniki mediacji i negocjacji, Rozwiązywanie konfliktów, Historia filozofii, Teoria i filozofia prawa, Techniki egzegezy aktów prawnych, Prawoznawstwo, Podstawy prawoznawstwa.

Nawet pobieżny przegląd tematyki prowadzonych zajęć jednoznacznie wskazuje, że własne zainteresowania naukowe i publikacje, z powodzeniem wykorzystywane są przez Habilitantkę w pracy dydaktycznej ze studentami. Katalog ten wskazuje także na szerokie zainteresowania, erudycję i wiedzę Kandydatki.

Ponadto Habilitantka uczestniczyła w programie Erasmus + prowadząc wykłady w Instituto Politecnico do Cavado e do Ave (Portugalia – 2012), Universidad de Burgos (Hiszpania – 2014), Universitat Jaume (Hiszpania -2015), Universidad de Las Palmas de Gran Canaria (Hiszpania – 2016), Palacký University in Olomouc (Republika Czech – 2018), Matej Bel University in Banska Bystrica (Słowacja – 2019).

Habilitantka sprawowała również opiekę naukową nad studentami przygotowującymi prace dyplomowe, prowadząc seminaria magisterskie i licencjackie. Była promotorem ok. 30 prac, a także recenzentem ponad 100 prac dyplomowych. Występowała także jako promotor pomocniczy rozprawy

doktorskiej Bartosza Firleja pt. *Koncepcje polityczno-prawne polskiego solidaryzmu katolickiego okresu międzywojennego*.

Pani Doktor M. Augustyniak wykazała się osiągnięciami w działalności organizacyjnej. Sprawowała funkcję opiekuna studenckiego Koła Naukowego Filozofii Państwa i Prawa „Politea”, pełniła szereg funkcji organizacyjnych na macierzystym Wydziale, angażowała się w przygotowanie olimpiad i konkursów wiedzy oraz organizowała liczne seminaria oraz konferencje naukowe. W ramach aktywności popularyzujących wiedzę Habilitantka wielokrotnie prowadziła zajęcia edukacyjne i warsztatowe z uczniami szkół średnich.

VII. Konkluzje

Reasumując dotychczasowe uwagi i spostrzeżenia uważam, że zarówno przedłożona monografia naukowa *„Solidaryzm i idea solidarności we francuskiej myśli polityczno-prawnej przełomu XIX i XX wieku”*, Olsztyn 2021, ss. 382, jak i pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitantki, zasługują na pozytywną ocenę. Stanowią one znaczny wkład w rozwój dyscypliny – nauki prawne. Od czasu uzyskania stopnia doktora dr Małgorzata Augustyniak wykazała się aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury. Odzwierciedleniem tego są zarówno liczne publikacje naukowe oraz inne aktywności towarzyszące uprawianiu nauki, w szczególności udział w konferencjach naukowych, w tym zagranicznych, realizowanie projektów badawczych, staże naukowe, działalność popularyzatorska oraz organizacyjna.

Mając powyższe na uwadze, stwierdzam jednoznacznie, że zarówno rozprawa habilitacyjna, jak i pozostałe osiągnięcia naukowe Habilitantki zasługują na pozytywną ocenę. Pani dr Małgorzata Augustyniak spełnia wszystkie wymagania określone w art. 219 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie

wyższym i nauce. Tym samym w pełni zasadne jest dopuszczenie dr Małgorzaty Augustyniak do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego oraz nadanie jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'A. Augustyniak', is centered on the page. The signature is fluid and cursive, with a small dot at the end.